

LANDSRÅDETS FORTID OG FREMTID

Af *Carl P. Jensen*

Grønlands Landsråd træder i denne måned sammen til det første arbejds møde efter landsrådsvalget i april og formandsvalget i maj. Mødets gang og resultater afventes med spænding. „Grønland“ har bedt grønlandsminister Carl P. Jensen om nogle bemærkninger i forbindelse med landsrådets overgang til det nye system med valgt formand.

Det folkevalgte element i Grønland er ikke af så ny dato, som mange tror. Mindre end 20 år efter, at den første danske grundlov var vedtaget, indførte H. J. Rink i 1860'erne de folkevalgte forstanderskaber, som gav den grønlandske befolkning indflydelse – omend meget begrænset – på visse lokale anliggender. Forstanderskaberne fik vel ikke den betydning, Rink formodentlig havde tilsigtet, men de var dog i en tid, hvor demokratiet mange steder var et ukendt begreb, det første skridt i demokratisk retning.

Først med oprettelsen af 2 landsråd i Nord- og Sydgrønland i 1908, hvorved man fik en folkevalgt repræsentation for hele Grønland, kom man et skridt videre. Befolkningen fik nu indflydelse i anliggender, der ikke blot var af lokal karakter, men som vedrørte hele det grønlandske samfund.

Landsrådenes beføjelser var dog ikke særlig store. Enkelte forbedringer blev gennemført ved 1925-loven, men først ved nyordningen i 1950 skete det næste store skridt i Grønlands politiske udvikling. De 2 landsråd i Nord- og Sydgrønland blev slået sammen til eet landsråd for hele Grønland, medlemmerne blev nu i modsætning til tidligere valgt ved direkte valg, landsrådets beføjelser blev stærkt udvidede, og sidst men ikke mindst fik landsrådet adgang til at råde over større midler.

Der er ingen tvivl om, at nyordningen i 1950 betød et virkeligt fremskridt og gav landsrådsmedlemmerne betydeligt større udfoldelsesmuligheder end før 1950, men dette stillede naturligvis også store krav til landsrådsmedlemmernes politiske modenhed og ansvarsbevidsthed. Den stærkt accelererende udvikling i økonomisk, teknisk og social henseende, der fulgte i årene efter, gjorde ikke disse krav mindre.

I de følgende år øgedes landsrådets indflydelse. Det var således på landsrådets initiativ, at regeringen nedsatte Grønlandsudvalget af 1960 for at gennemdrøfte

og fastlægge målsætningerne for den fremtidige udbygning af Grønland. Et af Grønlandsudvalgets resultater var oprettelsen af Grønlandsrådet, et forum, hvor grønlandske og danske politikere mødes for at foretage den centrale planlægning og koordinering af grønlandsarbejdet. I Grønlandsrådet er landsrådet som bekendt repræsenteret med 3 medlemmer.

Den nye ordning, der nu er indført, hvorefter landsrådet selv vælger sin formand, er derfor ret beset en naturlig videreudvikling af den linie, som blev påbegyndt i 1950, men som har rod langt tilbage i tiden, og ikke den revolutionerende begivenhed, man gerne vil gøre den til.

Det har været hævdet, at landshøvdingen efter den hidtidige ordning i for høj grad kunne påvirke landsrådets afgørelser, og det er naturligvis rigtigt, at denne mulighed har været til stede. Det er dog mit indtryk, at de skiftende landshøvdinge har gjort deres yderste for ikke at komme under denne „mistanke“, tværtimod ved jeg – og det gælder alle de 3 embedsmænd, der gennem længere tid har beklædt formandsposten i landsrådet – at de hellere har talt landsrådets sag overfor regeringen end omvendt. Jeg tror også, man uden overdivelse kan sige, at de har været til hjælp og støtte for landsrådet under den hastige udvikling, der er gennemført i de sidste 15–20 år, og at denne indsats ikke bør undervurderes.

Men naturligvis måtte landsrådet have sin fulde uafhængighed, og da dette nu er gennemført, rejser sig naturligt spørgsmålet, hvilken betydning denne nyordning kan få for den fremtidige udvikling i Grønland, og hvad det næste skridt i den politiske udvikling eventuelt må blive.

Jeg kan lige så lidt som andre spå om fremtiden og kun gentage, hvad der ofte er givet udtryk for fra officiel side: Grønlands fremtid bestemmes af den grønlandske befolkning selv.

Det grønlandske samfund har sin særlige problematik, der på mange måder adskiller sig fra forholdene i det øvrige Danmark, derfor må Grønland have en særlig mulighed for at fremføre sine synspunkter og have krav på, at der i rimeligt omfang bliver taget hensyn til disse synspunkter, men der må i Grønland som i andre samfund være en sammenhæng mellem befolkningens egen indsats og medbestemmelsesret.

De love, som vi alle må rette os efter, vedtages i folketinget, hvor også to grønlandske folketingsmænd varetager de grønlandske interesser på lige fod med folketingsmedlemmerne fra andre dele af riget. Landsrådet er det forum, hvor meningerne fra de forskellige egne og befolkningslag i Grønland mødes, brydes og udkrystaliseres, så man får et differentieret billede af forholdene. Alt for mange går rundt og tror, at Grønland er en enhed, at synspunkterne er de samme i syd og i nord, i byer og på de mindre pladser, hos fiskerne og arbejderne. Det er de

*Grønlands Landsråd samlet i 1951
under den første „fødte“ formand efter 1950-nyordningen, landshøvding P. H. Lundsteen,
der fik overordentlig betydning for landsrådets arbejde i en halv snes år.*

heldigvis ikke, og det er blandt andet landsrådets opgave at være en skueplads for disse meningsbrydninger og ikke mindst på god demokratisk vis at finde frem til de synspunkter og vurderinger, som skal og må findes. Dette er efter min mening landsrådets vigtigste funktion, men herudover har landsrådet jo ansvaret for en række opgaver af mere forvaltningsmæssig art, som også er betydningsfuld.

Landshøvdingen har hidtil været et sikkerhedsnet for landsrådet, men nu ligger ansvaret for, at der må skæres en hæl og klippes en tå, og for at man når frem til det gennemførlige, hos landsrådet selv. Sådan skal det også være, og jeg tror, landsrådet vil kunne leve op til dette ansvar.

I de seneste år er der af mange grønlandske politikere givet udtryk for, at man ønsker samhørigheden med Danmark bevaret, at man føler et skæbnefællesskab

med det danske folk, og at Danmark bør være forbindelsesleddet mellem Grønland og verden udenfor. Vi er glade for dette og føler os forpligtede til så langt det er muligt at bevare det grønlandske særpræg. Vi lytter derfor med opmærksomhed til, hvad der siges i landsrådet. Den seneste reform har givet landsrådet større uafhængighed og ansvar end hidtil, men er, som nævnt, en naturlig videreudvikling af den linie, der af den danske regering klart har været fulgt siden 1950. Skulle den fremtidige udvikling medføre, at landsrådet ønsker sine opgaver og sit ansvar forøget, vil sådanne ønsker blive mødt med forståelse og velvilje.